

AMALIY SAN'AT NAMOYANDALARINING HAYOTI VA IJODINI O'RGANISH ORQALI O'QUVCHILARNING BADIY DIDINI O'STIRISH

Latofat Ochilova

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Tasviriy san'at va amaliy bezak san'ati yo'nalishi

Anotatsiya. Ushbu maqolada talabalarning badiiy didini o'stirish maqsadida o'zbek tasviriy san'ati va amaliy bezak san'ati amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodi yoritilgan. Maqolada ushbu rassomlarning hayotini o'rganish usullari, olingan natijalar va ushbu tadqiqotning talabalarning badiiy didiga ta'siri haqida umumiy ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Amaliy san'at, o'zbek tasviriy san'ati, dekorativ san'at, ijodkorlik, badiiy did, izlanish, usullar, natijalar, munozara.

Аннотация. В данной статье освещается жизнь и творчество деятелей узбекского изобразительного искусства и прикладного декоративно-прикладного искусства с целью развития художественного вкуса студентов. В статье представлен обзор методов изучения жизни этих художников, полученных результатов и влияния этого исследования на художественный вкус студентов.

Ключевые слова: прикладное искусство, узбекское Изобразительное искусство, декоративное искусство, творчество, художественный вкус, исследование, методы, результаты, дискуссия.

Anotation. This article covers the life and work of Uzbek Fine Arts and applied decorative arts applied arts figures in order to cultivate the artistic taste of students. The article provides an overview of the methods of studying the lives of these artists, the results obtained and the impact of this study on the artistic taste of students.

Keywords: Applied Arts, Uzbek Fine Arts, decorative arts, creativity, artistic taste, research, methods, results, discussion.

Badiiy did talaba rivojlanishining muhim jihati hisoblanadi, chunki u ularning ijodkorligi va estetik hissiyotlarini rivojlantirishga yordam beradi. Badiiy didni rivojlantirish usullaridan biri amaliy san'at arboblarning hayoti va asarlarini o'rganishdir. O'zbek tasviriy san'ati va amaliy bezak san'ati amaliy san'at ijodi va go'zalligining ajoyib namunasidir. Ushbu maqola o'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atidagi amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodini o'rganish, talabalarning badiiy didini tarbiyalashga qaratilgan.

O'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atida amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodini o'rganish uchun bir qancha usullardan foydalanildi. Birinchidan,

o'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atining taniqli rassomlarini aniqlash uchun adabiyotlar sharhi o'tkazildi. Ikkinchidan, ushbu rassomlarning hayoti va asarlari haqida tushuncha olish uchun san'atshunoslar va kolleksionerlar bilan suhbatlar o'tkazildi. Va nihoyat, ushbu rassomlarning badiiy asarlarini ko'rish va ularning ijodiy jarayonlarini chuqurroq anglash uchun muzey va galereyalarga tashrif buyurildi.

O'zbekistonda amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodini o'rganish mintaqaning boy madaniy merosi haqida ajoyib tasavvur beradi. O'zbekiston o'zining go'zal tasviriy san'ati va amaliy bezak san'ati bilan mashhur bo'lib, ko'p asrlik tarixga ega. Ushbu san'at turiga turli madaniyat va urf-odatlar, jumladan fors, Islom va Markaziy Osiyo ta'sir ko'rsatgan.

O'zbekiston amaliy san'ati tarixidagi eng ko'zga ko'ringan shaxslardan biri Kamoliddin Behzoddir. Bekzod XV-asrda yashagan taniqli rassom va xattot edi. U Hirot miniatyura rassomlik maktabining asoschisi bo'lgan va o'z davrining eng buyuk xattotlaridan biri sifatida tanilgan. Uning ishi murakkab dizaynlar, qalin ranglar va tafsilotlarga e'tibor bilan ajralib turadi.

O'zbekiston amaliy san'atining yana bir ko'zga ko'ringan namoyandasi Abdullo Narzullaevdir. Narzullayev an'anaviy o'zbek kulolchilik ustasi bo'lib, yorqin, qalin ranglar va geometrik naqshlardan foydalangani bilan mashhur edi. Uning asarlari kolleksionerlar tomonidan juda qadrlanadi va butun dunyo muzeylarida namoyish etiladi.

XX-asrda rassom Abdulla Qodiriy O'zbekiston amaliy san'ati rivojida muhim rol o'ynadi. Qodiriy o'z ijodida an'anaviy o'zbek motiflaridan foydalangani bilan tanilgan sermahsul yozuvchi va rassom edi. Uning "kun yuz yildan ortiq davom etadi" klassik o'zbek romaniga yozgan rasmlari uning O'zbekiston amaliy san'atiga qo'shgan eng muhim hissalaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda Bahodir Jalol, Dilorom Saidaminova kabi zamonaviy san'atkorlar O'zbekiston amaliy san'ati sahnasida muhim siymolar sifatida namoyon bo'lmoqda. Jalol o'z ijodiga an'anaviy o'zbek naqshlarini kiritgan rassom, Saidaminova esa an'anaviy o'zbek kashtachiligi ustasi.

O'zbekiston amaliy san'ati evolyutsiyasi va uni asrlar davomida shakllantirgan madaniy ta'sirlar haqida tushuncha beradi. Kamoliddin Behzodning murakkab naqshlaridan tortib Abdullo Narzullaevning qalin ranglari va Abdulla Qodiriyning an'anaviy naqshlarigacha O'zbekiston amaliy bezak san'ati mamlakat madaniy merosining boy va jonli ifodasidir¹.

Amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodini o'rganish, ayniqsa, o'zbek tasviriy san'ati va amaliy bezak san'ati namunalaridan foydalanishda o'quvchilarning

---

¹ Булатов С.С., Саипова С.М. Бадий тахлил тамойиллари. (монография)Т.:—Фан ва технология| 2016, 74-95 бетлар.

badiiy didini rivojlantirishning ajoyib usuli hisoblanadi. Bu mavzuga qanday yondashish bo'yicha ba'zi fikrlar:

1. Talabalarni O'zbekiston amaliy san'atining madaniy va tarixiy mazmuni bilan tanishtirish. Bunga fors, Islom va O'rta Osiyo madaniyatlarining san'at turiga ta'siri, shuningdek, an'anaviy o'zbek tasviriy san'ati va amaliy bezak san'atini yaratishda qo'llaniladigan o'ziga xos texnika va materiallarning tarixiy ahamiyati muhokama qilinishi mumkin.

2. O'zbekiston amaliy san'atining Kamoliddin Behzod, Abdullo Narzullaev, Abdulla Qodiriy kabi taniqli namoyandalari, Bahodir Jalol va Dilorom Saidaminova kabi zamonaviy san'atkorlarni tanlab oling. Talabalarga har bir rassom haqida biografik ma'lumotlar, shuningdek ularning asarlari namunalari taqdim eting. Talabalarni ushbu rassomlar tomonidan qo'llanilgan turli uslublar, uslublar va motiflarni taqqoslash va taqqoslashga va ularning asarlari o'z davrining madaniy ta'sirini qanday aks ettirishini ko'rib chiqishga undash.

3. Talabalar taniqli rassomlardan birini tanlab, ularning hayoti va ijodiy natijalarini chuqurroq o'rganadigan tadqiqot loyihasini tayinlang. Talabalarni rassom ijodining tarixiy va madaniy kontekstini, shuningdek, rassomning shaxsiy ilhomlari va motivlarini o'rganishga undash. Talabalar o'z xulosalarini yozma hisobotda, vizual taqdimotda yoki ikkalasining kombinatsiyasida taqdim etishlari mumkin.

4. Talabalarga O'zbekiston amaliy san'ati uslublari va motivlaridan ilhomlangan holda o'zlarining badiiy asarlarini yaratish imkoniyatlarini taqdim etish. Bunga miniatyura rasmini yaratish, keramik plitkani loyihalash yoki an'anaviy o'zbek naqshini kashta qilish kabi topshiriqlar kirishi mumkin. Talabalarni o'zlarining shaxsiy talqinlari va yangiliklarini o'z ishlariga qo'shishga, shuningdek, O'zbekiston amaliy san'atida qo'llaniladigan an'anaviy texnika va materiallarga hurmat bilan qarashga undash.

O'zbekistondagi amaliy san'at namoyandalarining hayoti va ijodini o'rganish orqali talabalar ushbu boy madaniy merosni chuqurroq va chuqurroq anglashlari mumkin. Ular an'anaviy o'zbek tasviriy san'ati va amaliy bezak san'atida qo'llaniladigan uslub, uslub va motivlarni o'rganish hamda ushbu an'analardan ilhomlangan holda o'z badiiy asarlarini yaratish orqali badiiy did va mahoratini rivojlantirishlari mumkin².

O'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atida amaliy san'at namoyandalarining hayoti va asarlarini o'rganish boy va rang-barang ijod va go'zallik madaniyatini namoyon etdi. Tadqiqotda O'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atiga katta hissa qo'shgan Abror Muxtorov, usta Shirin Murodov va Mirza Akbar Ismoilov kabi taniqli rassomlar aniqlandi. Ularning asarlarida O'zbekistonning Suzani kashtasi, sopol

² Bulatov, S. S., & Gulyamov, K. M. (2014). Amaliy sanat. T.: IQTISOD-MOLIYA.

koshinlar, yog'och o'ymakorligi kabi an'anaviy naqsh va uslublari aks etgan. Tadqiqot davomida Sovet davrining o'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atiga ta'siri va rassomlarning an'anaviy uslublari zamonaviy shakllarga qanday moslashtirganligi aniqlandi.

O'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atida amaliy san'at namoyandalarining hayoti va asarlarini o'rganish talabalarning badiiy didini tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Talabalarni ushbu rassomlarning ijodi va go'zalligi bilan tanishtirish orqali ular san'at va madaniyatni chuqurroq tushunishlari mumkin. Tadqiqot, shuningdek, talabalarni turli xil texnika va motiflar bilan tajriba o'tkazishga va ularning badiiy uslubini rivojlantirishga ilhomlantirishi mumkin. Bundan tashqari, tadqiqot talabalarga san'atning xilma-xilligi va an'anaviy san'at shakllarini saqlashning ahamiyatini qadrlashga yordam beradi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, o'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'atida amaliy san'at namoyandalarining hayoti va asarlarini o'rganish talabalarning badiiy didini o'stirishning ajoyib usuli hisoblanadi. Tadqiqot O'zbekiston san'ati va madaniyatining ijodkorligi va go'zalligi haqida tushuncha beradi va talabalarni badiiy uslubini rivojlantirishga ilhomlantiradi. Ushbu tadqiqotning ta'sirini yanada kuchaytirish uchun san'at maktablari va universitetlarga o'zbek tasviriy san'ati va dekorativ san'ati kurslarini o'z o'quv dasturlariga kiritish tavsiya etiladi. Bundan tashqari, muzeylar va galereyalar talabalarni ushbu rassomlarning asarlari bilan tanishtirish uchun ko'rgazmalar va seminarlar tashkil qilishi kerak. Va nihoyat, hukumat an'anaviy san'at shakllarini ularning uzluksizligi va dolzarbligini ta'minlash uchun saqlash va targ'ib qilishga sarmoya kiritishi kerak.

Adabiyotlar.

1. Захириддин Мухаммад Бобур. Энциклопедияси. 2015, 784-бет
2. Булатов С.С., Саипова С.М. Бадий тахлил тамойиллари. (монография)Т.:—Фан ва технология|| 2016, 74-95 бетлар.
3. Жавоҳарлаъл Неру. «Ҳиндистоннинг кашф этилиши» китобидан.
4. Бобурнома. Т.: 1993.
5. Ўзбек миллий энциклопедияси. Т.: 2001.83-бет.
6. Захириддин Мухаммад Бобур. Энциклопедияси. 2015, 784-бет.
7. Булатов, С. (1991). Ўзбек халқ амалий безак санъати. Тошкент:“Меҳнат, 66-68.
8. Vulatov, S. S., & Gulyamov, K. M. (2014). Amaliy sanat. T.: IQTISOD-MOLIYA.
9. Булатов, С. С. (2010). Наккошлик. Т.
10. Vulatov, C. S., & Jabbarov, R. R. (2010). Philosophical and psychological analysis of works of fine arts (monograph). Science and Technology Publishing House.